

درس خارج فقه حضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: فصل فی حکم دائم الحدث

موضوع جزئی: کیفیت نماز خواندن دائم الحدث

سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹

تاریخ: ۱۰ آبان ۱۳۹۹

مصادف با: ۱۴ ربیع الاول ۱۴۴۲

جلسه: ۲۱

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

بررسی فرض دوم

فرض دوم از فروض سه گانه مربوط به صورت دوم از صور متصور در رابطه با حکم مسلوس و مبطن، این است که بول یا غائطی که از شخص خارج می شود زیاد است، به گونه ای که اگر بخواهد بعد از هر خروج بول یا غائط وضو بگیرد به عسر و حرج مبتلا می شود و برای شخص مشقت دارد، مثل اینکه شخص مشغول نماز خواندن شود و با هر جمله ای که می خواند، حدثی از او خارج شود که در این صورت، وضو گرفتن بعد از هر خروج حدث، برای شخص مشقت دارد و عسر و حرج به دنبال دارد. در این صورت واجب است که شخص برای هر نماز یک وضو بگیرد [، مثلاً برای نماز ظهر یک وضو و برای نماز عصر وضوی دیگری بگیرد] و خروج حدث در اثناء نماز مشکلی ندارد.

در فرض اول از صورت دوم، عسر و حرج پیش نمی آید، ولی در فرض دوم از صورت دوم، عسر و حرج لازم می آید و به تعبیر دیگر حدث به صورت متصل و پی در پی از شخص خارج می شود، به گونه ای که اگر شخص بخواهد بعد از حدثی که در اثناء نماز از او خارج می شود، وضو بگیرد و نمازش را ادامه دهد، حرج لازم می آید.

خلاصه فرمایش مرحوم سید (ره) این است که فرض دوم از فروض صورت دوم، مربوط به موردی است که حدث به صورت متصل و بدون فاصله از انسان سر می زند، به گونه ای که اگر بعد از هر حدث بخواهد وضو بگیرد در عسر و حرج واقع می شود که در این صورت، شخص برای هر نماز یک وضو می گیرد و با یک وضو نمی تواند دو نماز بخواند.

حکم فرض مذکور با توجه به مبانی متصور در فرض اول، متفاوت است؛

اگر در فرض اول از صورت دوم، مبنا این شد که اگر بول یک بار یا دو بار یا سه بار از شخص خارج شود، وضو گرفتن بعد از هر یک از این احداث منجر به عسر و حرج نمی شود و گفته شود که وضو در مسلوس و مبطن به وسیله بول و غائط نقض نمی شود، بلکه مسلوس و مبطن یک وضو می گیرند و آن وضوی واحد برای همه نمازها کفایت می کند و در اثناء نماز لازم نیست که شخص وضو بگیرد [کما اینکه نظر مختار همین بود]، مگر اینکه حدث اختیاری از شخص صادر شود، در این صورت گفته می شود که در فرض مورد بحث (فرض دوم) نیز وضوی واحد کفایت می کند و دلیل این کفایت، اولویت است زیرا وقتی در فرض اول که عسر و حرج در کار نیست، وضوی واحد کفایت می کند، در فرض مورد بحث که عسر و حرج لازم می آید به طریق اولی وضوی واحد کفایت می کند و تجدید وضو در اثناء نماز لازم نیست. بنابراین، در این فرض (فرض دوم) نیز شخص با یک وضو نمازهای خود را می خواند و اگر حدثی در اثناء نماز از او سر زد نیازی به وضوی مجدد نیست، مگر اینکه حدث اختیاری از شخص سر بزند که در این صورت نمی تواند با وضوی واحد نماز خود را تمام کند، بلکه باید مجدداً وضو بگیرد.

بنابراین، به نظر می‌رسد که سخن مرحوم سید (ره)، مبنی بر اینکه در فرض مورد بحث (فرض دوم)، شخص باید برای هر نماز یک وضو بگیرد، وجهی نداشته باشد، بلکه مقتضای اخباری که ذکر شد این است که شخص در این فرض که مبتلا به عُسر و حرج است نیز می‌تواند با وضوی واحد نمازهای متعدد بخواند و نیازی نیست که برای هر نماز یک وضوی واحد بگیرد زیرا وقتی در فرضی که عُسر و حرجی در کار نباشد، وضوی واحد برای همه نمازها کفایت می‌کند، در این فرض که عُسر و حرج دارد، به طریق اولی وضوی واحد برای همه نمازها کافی خواهد بود.

اما اگر در فرض اول از صورت دوم، مبنا این شد که وضوی واحد برای نماز کافی نیست و گفته شود که بول و غائطی که از شخص مسلوس و مبطلون، در اثناء وضو خارج می‌شود، ناقض وضو است و شخص باید در اثناء نماز وضو بگیرد و سپس ادامه نمازش را بخواند [کما اینکه نظر مرحوم سید (ره) همین بود] و جایز نیست که دو نماز را با وضوی واحد بخواند، در فرض مورد بحث (فرض دوم از صورت دوم) نیز وضوی واحد کافی نیست و شخص باید برای هر نماز وضوی جداگانه‌ای بگیرد و وضوی واحد برای همه نمازها کفایت نمی‌کند و اگر در اثناء نماز نیز وضویش تقض شد، باید دوباره وضو بگیرد و نمازش را ادامه بدهد. درست است که بر شخص مسلوس و مبطلون واجب نیست که در اثناء نماز وضو بگیرد چون منجر به عُسر و حرج می‌شود، لکن دلیل نفی حرج فقط می‌تواند حکم تکلیفی و الزام به وضو در اثناء نماز را بردارد، ولی از دلیل نفی حرج، رفع حکم وضعی بطلان وضو و نماز یا صحت وضو و نماز استفاده نمی‌شود. بنابراین، اگر مبنای مرحوم سید (ره) پذیرفته شود، نمی‌توان گفت که چون وضوی در اثناء نماز، عُسر و حرج در پی دارد، پس واجب نیست که اگر در اثناء نماز از شخص مبطلون یا مسلوس، غائط و بول خارج شد، شخص دوباره وضو بگیرد چون ادله نفی عُسر و حرج فقط حکم تکلیفی را برمی‌دارند، اما حکم وضعی که بطلان وضو و نماز یا صحت آن باشد از ادله نفی عُسر و حرج استفاده نمی‌شود و حکم وضعی از دلیلی غیر از دلیل نفی و حرج استفاده می‌شود.

بعضی گفته‌اند که در فرض مذکور، لازم است که شخص در اثناء نماز وضو بگیرد، مگر اینکه به عُسر و حرج ختم شود، یعنی در اثناء نماز، هر زمانی که بول یا غائط از شخص خارج شد، شخص وضو می‌گیرد و نمازش را ادامه می‌دهد تا زمانی که منجر به عُسر و حرج شود که در صورت عُسر و حرج، وضو لازم نیست و وجوب وضو برداشته می‌شود.

بعضی در پاسخ گفته‌اند که دلیل نفی عُسر و حرج، الزام به ایجاد نماز مشروط به طهارت را نفی می‌کند، چون عُسر و حرج در پی دارد، اما اصل اشتراط نماز به طهارت، امری نیست که موجب عُسر و حرج بشود تا به وسیله دلیل نفی عُسر و حرج برداشته شود، بنابراین، دلیلی بر عدم اشتراط طهارت برای نماز مسلوس و مبطلون، در فرض مذکور وجود ندارد تا در نتیجه گفته شود که نماز با حدث صحیح است و لذا برای تعیین وظیفه باید به روایات رجوع شود.

«الحمد لله رب العالمین»